

Anmälan av böcker utgivna 2022

BO ERIKSSON

Stockholms universitet

Föreliggande anmälan avser ett urval av böcker rörande svensk och nordisk historia utgivna 2022. Det rör sig om böcker som redaktionen, med beaktande av recensionsrådets synpunkter, har bedömt som viktiga att uppmärksamma i *Historisk tidskrift*, men som av en eller annan anledning inte har recenserats eller kommer recenseras i tidskriften. Då två år eller mer har förflutit sedan utgivningen av böckerna i fråga anmäls de på detta sätt, för att recensionsavdelningen även fortsättningsvis skall kunna hålla rimlig aktualitet. Till skillnad från de reguljära recensionerna i *Historisk tidskrift* innehåller denna anmälan inga kvalitativa omdömen om de behandlade böckerna.

MONOGRAFIER OCH POPULÄRVETENSKAPLIGA VERK

John Berg, *Den utställda idrotten: Idrott som kulturarv på idrottsmuseer i Sverige*, Malmö Studies in Sport Sciences 41 (Malmö: Bokförlaget idrottsforum 2022). 211 s.

I den här avhandlingen i historia och historiedidaktik på Centrum för idrottsforskning vid Malmö universitet undersöker John Berg hur den svenska idrotten ställts ut på fem svenska idrottsmuseer på olika platser i Sverige. I fokus står hur idrott konstrueras som kulturarv i Sverige. I ett bredare perspektiv undersöks vilka förutsättningar idrottens kulturarv verkar under, "såväl i ett samtida som historiskt perspektiv och såväl inom idrotten som i relation till det omgivande samhället". Avhandlingens tre empiriska kapitel behandlar vart och ett för sig: idrott som kulturarv i Sverige (i ett historiskt perspektiv), på idrottsmuseum idag (modernitet, globalitet och skötsamhet) och idrott som kulturarv i ett framtidsperspektiv.

Helena Franzén, *Kroppar i förvandling: Obstetriska och embryologiska samlingar vid Uppsala universitet, ca. 1830–1930*, Uppsala Studies in History of Ideas 54 (Uppsala: Uppsala universitet 2022). 104 s.; 27 s.; 57 s.; 25 s.; 30 s.

I den här sammanläggningsavhandlingen i idé- och lärdomshistoria undersöks mänskliga kvarlevor på museer med fokus på de obstetriska och embryologiska samlingarna vid Uppsala universitet, ca 1830–1930. Syftet är att undersöka hur medicinsk kunskap om fosterutveckling, graviditet och förlossning producerades och kommunicerades genom dessa samlingsföremål. Perspektivet är kunskapshistoriskt och inkluderar kontexter för tillkomsten, skapandet, användningen samt förmedlingen av samlingarna och deras innehåll. Studien visar att kropparna har hämtats från en rad olika sammanhang, däribland koloniala kontexter. De har tjänat olika syften: besvara forskningsfrågor om evolution, ge medicinsk vägledning i fråga om förlossningar och undervisa skolelever i hälsolära. Helena Franzén är forskare vid institutionen för idé- och lärdomshistoria vid Uppsala universitet.

Lars Ivar Hansen & Bjørnar Olsen, *Samenes historie fram til 1750, 2. Utgave* (Oslo: Cappelen Damm Akademisk 2022). 389 s.

Första utgåvan av den här boken kom ut 2004 och beskriver samernas historia, från tidig järnålder fram till mitten av 1700-talet. I denna andra reviderade utgåva har författarna uppdaterat framställningen av framför allt den äldre samiska historien, som berör samiska rättigheter till områden och resurser, tamrenskötselns uppkomst och processen runt kristnandet av samerna. De lyfter också fram hur samerna stått i kontakt med andra samhällen och kulturer och hur dessa kontakter skiftat karaktär under historiens gång. Lars Ivar Hansen är professor emeritus i historia vid UiT Norges arktiska universitet och Bjørnar Olsen är professor i arkeologi vid samma universitet.

Dick Harrison, *Ondskans tid: En historia om trolldom och häxeri* (Lund: Historiska media 2022). 416 s.

Under perioden det sena 1400-talet fram till och med 1600-talet avrättades omkring 35 000 människor i Europa för trolldom och häxeri. Majoriteten tillhörde de lägre samhällsskikten och de allra flesta var kvinnor. I den här populärhistoriska boken tar Dick Harrison sig an frågan hur det kunde ske; att tiotusentals oskyldiga människor avrättades för brott som bara existera-

de i fantasin. Ett svar är att det fanns en intolerans hos staten och i samhället mot oliktankande. Häxeriprocesserna var ett sätt att i organiserad form och med staten i ryggen förfölja sina fiender – och göra sig av med dem. Dick Harrison är professor i Historia vid Lunds universitet och författare till en stor mängd populärhistoriska böcker.

Andreas H. Hvidsten, *Politiske ideer: Norsk og vestlig tenkning fra enevælde til i dag* (Bergen: Fagbokforlaget 2022). 447 s.

Denna vetenskapliga norska studie uppmärksammar framväxten av de politiska idéerna i väst i största allmänhet och i Norge i synnerhet, från den liberala nationalstaten från slutet av 1700-talet fram till 1970-talets politiska miljörelse. I fokus står två sammanflätade samtal – ett nationellt och ett västligt – och hur de politiska idéerna brutits mot varandra från 1800-talet fram till idag. Författaren växlar framställningen mellan hur det sett ut i väst med kontaktpunkterna i Norge. Boken är indelad i fem delar: "Fornuftens kongedømme", "Nasjonens bygges", "Ytterpunktens tidsalder", "Makt og avmakt" och "Nye fronter". Andreas H. Hvidsten är fil. dr i statsvetenskap vid Oslo universitet.

Jesper Larsson & Eva-Lotta Päiviö Sjaunja, *Self-Governance and Sami Communities: Transitions in Early Modern Natural Resource Management* (London: Palgrave Macmillan 2022). 248 s.

Under 1600-talet etablerade sig Sverige som en kolonialmakt. Ett område som hamnade i blickfånget för den svenska statens intresse var Sápmi. Då kallades området för Lappmarkerna och innefattade delar av norra Skandinavien och Finland. Det hade sedan lång tid bebotts av samer. Svenska kronan ville åt Sápmi av flera skäl bland annat var man intresserad av att exploatera naturresurserna. I den här *open access*-publicerade boken presenteras och analyseras samernas naturresurser och resursanvändning i Sverige, Norge, Finland och i de västra delarna av Ryssland (inkluderat Kolahalvön) under tidigmodern tid såsom jakt, fiske och betesmarker för ren. Tiden markerar en övergång från en huvudsakligen fiske- och jaktekonomi till satsningar på renskötsel och hörde samman med svenska kronans koloniala maktanspråk. Jesper Larsson är docent i agrarhistoria vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala och Eva-Lotta Päiviö Sjaunja är fil. dr i agrarhistoria och arbetar som kvalitetshandläggare vid Universitetsledningens stab på Mittuniversitetet.

Mattias Legnér, *Värden att värna: Kulturminnesvård som statsintresse i Norden vid tiden för andra världskriget* (Göteborg & Stockholm: Makadam 2022). 450 s.

Hur förberedde sig de nordiska staterna inför risken att dras in i andra världskriget och hur agerade de för att skydda samlingar, byggnader och platser som var kulturellt och historiskt betydelsefulla? Det handlade inte bara om att skydda konstkatter, arkiv och bibliotek från möjliga bombplan utan också skydda sig mot missbruk av det förflutna i politiska syften, plundring av konstkatter och skövling i syfte att underlätta krigföring. I fokus för denna studie står inte bara vad som skulle skyddas och hur det gjordes utan också motiven som angavs för att det var viktigt. Mattias Legnér är historiker och professor i kulturvård vid Uppsala universitet – Campus Gotland.

Jonathan Lindström, *Sveriges långa historia: Människor, makt och gudar under 14 000 år* (Stockholm: Norstedts 2022). 607 s.

I den här populärhistoriska boken skildras 14 000 år av svensk historia. Många människor passerar revy under den långa resan tillbaka i forntiden. Som fiskargumman med en stockbåt som rullator, en hjärnskadad stenyxekrigare och en faderlös tonåring som gav svenskarna ett människovärde. Det som förenar dem alla är att de levde sina liv i det landområde som vi i dag kallar Sverige – men för flera tusen år sedan. Lindström skildrar migrationer, koloniseringsprojekt, uppkomsten av handelsväldet och kungariket. Enskilda människoöden varvas med de långa linjerna i utvecklingen. Jonathan Lindström är arkeolog, författare och chefredaktör på *Populär arkeologi*.

Mikael Nilsson, *Historiemissbrukarna: Ett korrektur till lögnerna och villfarelserna om Sverige under andra världskriget* (Stockholm: Tankesmedjan Tiden 2022). 606 s.

Denna debattbok behandlar samtidens missbruk av historien för politiska ändamål. Författaren diskuterar flera felaktiga historiska uppgifter om Sveriges agerande under andra världskriget som spridits i böcker, pressen och i sociala medier och boken är tänkt att vara ett korrektur till dessa föreställningar och påståenden (lögner). Ämnen som behandlas i boken och som även diskuterats flitigt utanför de rent akademiska sammanhangen är

bland annat de omdiskuterade transiteringarna och permittenttrafiken, J-stämpeln och den svenska flyktingpolitiken, det påstådda svenska sveket gentemot de skandinaviska judarna samt myten om det svenska krigsskadeståndet. Mikael Nilsson är docent i historia.

Erika Sandström, *Duktiga yrkesmän, kunniga husmödrar och goda medborgare: Svenska landsbygdens studieförbund i Havdhem-Eke 1938–1960*, Opuscula Historica Upsaliensia 60 (Visby: Uppsala universitet 2022). 147 s.

Under 1930-, 1940- och 1950-talen genomfördes i socknarna Havdhem och Eke på södra Gotland försök att fostra och bilda lantbrukets människor. En sådan satsning var aktiva studieförbund och föreläsningsföreningar. Genom bildningsprojekten skulle bönderna bli moderna, mer kompetenta jordbrukare och lantushållsföreståndare samtidigt som de skolades i demokrati. I den här vetenskapliga boken undersöker författaren hur arbetet med att höja kompetensen och bildningen i dessa två gotländska socknar såg ut och vad som kom ut av det. Erika Sandström är historiker verksam vid Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier vid Uppsala universitet – Campus Gotland.

Denis M. Searby, *En kort introduktion till Heliga Birgittas uppenbarelser*, Veritas skriftserie 5 (Stockholm: Veritas 2022). 191 s.

Med sin skriftserie "En kort introduktion till ..." vill förlaget Veritas genom initierade skribenter bidra med grundläggande kunskaper om katolska kyrkans tro, liv och lära. I just denna skrift introduceras den heliga Birgittas uppenbarelser. Uppenbarelserna, som är cirka 700 till antalet, är inte alla gånger lätta att tolka och förstå och utgivaren vill därför på ett begripligt och tillgängligt sätt presentera den unika boks-katten. Boken tar bland annat upp Birgittas liv och arv, de latinska och fornsvenska texterna, vad uppenbarelserna är och hur de är ordnade, Birgittas liv i ljuset av Uppenbarelserna, uppenbarelsernas persongalleri samt höjdpunkter (Birgitta som profet, Jesu korsfästelse, Jesu födelse, bildspråk och domstolsscener med flera) och eftermäle. Denis M. Searby är professor i klassiska språk med inriktning på antik grekiska vid Stockholms universitet.

Maria Vainio-Kurtakko, *Ett gott parti: Scener ur Ellan de la Chapelles och Albert Edelfelts liv* (Stockholm: Appell förlag 2022). 416 s.

Albert Edelfelt (1854–1905) var en finlandssvensk målare känd för bland annat sitt historiemåleri, friluftsmåleri och porträtt. Han var sedan 1888 gift med friherrinnan Ellan de la Chapelle, de båda hade känt varandra sedan de var tonåringar då de bott grannar med varandra i Helsingfors. Paret fick en självskriven plats i Helsingforssocieteten och i de parisiska salongerna. Han målade medan hon rörde sig i societeten och knöt kontakter med bankmän, diplomater och höga dignitärer. Men som den här boken visar: det knakade i fogarna i det berömda äktenskapet. Albert bedrog henne och Ellans framåtblickande ambitioner kvävdes av konstnärens förväntningar på äktenskap och syn på kvinnans roll i samhället. Det är en berättelse om kärlek som utspelas mot en fond av det moderna genombrottets litteratur och det sena 1800-talets tidsanda. Maria Vainio-Kurtakko är fil. dr och historiker med särskild inriktning på det moderna genombrottet och ståndssamhällets sista årtionden.

Lars Ericson Wolke & AnnaSara Hammar, *Sjömakt & sjöfolk: Den svenska flottan under 500 år* (Lund: Nordic Academic Press 2022). 448 s.

Sverige var (och är) ett land med mycket skog och svårgenomtränglig terräng. Inga stora bataljer av den typ som förekom på kontinenten under 1600-talet med arméer på uppemot 60 000 uppställda i jättelika slagordningar mot varandra har därför ägt rum på svensk mark. Tack vare Sveriges läge vid Östersjön kom flottan tidigt att spela en stor och avgörande roll. I den här boken följs den svenska flottans utveckling över seklerna. Teman som sjöslag, konvojer, transporter och patrulleringar behandlas, så också fartygstyper som linjeskepp, monitorer, ubåtar och kustkorvetter. Och så förstås alla människor som levt och verkat inom flottan som befäl, sjömän, varvsarbetare, lotsar och kartografer och deras familjer. Lars Ericson Wolke är professor emeritus i militärhistoria vid Försvarshögskolan och AnnaSara Hammar är fil. dr i historia vid Umeå universitet.

Eva Öhrström, *"Alla fredagsaftnar samlades man": Salongsliv genom århundradena* (Stockholm: Natur & Kultur 2022). 223 s.

Ett skämt cirkulerade under slutet av Napoleons tid i början av 1800-talet som löd att det fanns tre stormakter i Europa: England, Ryssland och Ma-

dame de Staël. Germaine de Staël (1766–1817) var intelligent, bildad, skarp-sinnig och explosiv som person. Konversation var hennes främsta syssla och bildat folk från hela Europa drog till Paris för att få ta del av hennes tankar och åsikter om allt mellan himmel och jord. När Madame de Staël höll hov i Paris under slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet kunde det litterära salongslivet blicka tillbaka på en hundraårig tradition. Glansperioden varade från 1600-talets början med paret de Rambouilletts salong, som startade 1607 och pågick ett par sekler, fram till första världskriget. Om denna salongs-kulturens historia med särskild fokus på Frankrike, tysktalande länder och Sverige handlar denna populärhistoriska bok. Eva Öhrström är musikforskare och professor emerita vid Kungliga Musikhögskolan.

ANTOLOGIER

Roger Axelsson, Carin Bergström, Carl Henrik Carlsson & Sofia Ling, *Sveriges historia för släktforskare* (Stockholm: Natur & Kultur 2022). 331 s.

I den här boken berättar fyra historiker om hur våra anfäder bodde, vad de arbetade med, vad de åt, vilka politiska rättigheter de åtnjöt *etcetera*. De vänder sig primärt till släktforskare. Uppgifter i kyrkoböcker och mantalslängder är ibland knapphändiga och boken fyller ut luckorna med historiska sammanhang. Författarna har valt att börja i ny tid och går sedan bakåt, precis som släktforskaren i sitt arbete, från 1850-1920 till medeltiden. Allra sist i boken finns ett "Vill du veta mer?" som vänder sig till alla historieintresserade. Där presenteras böcker och verk som guidar den vetgirige vidare, antingen till ökad förståelse för släktens historia eller för den som bara vill veta mer om Sveriges historia. Författarna Roger Axelsson, Carin Bergström, Carl Henrik Carlsson och Sofia Ling är inte bara experter på sina respektive epoker utan också erfarna släktforskare själva.

Karin Dirke, Andreas Hellestedt & Martin Wiklund (red.), *Dödens idéhistoria* (Stockholm: Appell förlag 2022). 336 s.

I denna antologi om dödens idéhistoria urskiljs fyra huvudlinjer i utvecklingen: En första huvudlinje berör äldre tid, från medeltiden fram till och med 1700-talet. Under perioden uppfattades döden som en befrielse från jordelivets lidande. En andra linje berör den franska mentalitetshistorikern Philippe Ariès omdiskuterade tes om ökad individualisering av döden över

tid. En tredje linje är framväxten av den distanserande döden. En fjärde linje, slutligen, har med gränsen mellan de döda och de levande att göra. Från medeltiden fram till och med 1700-talet var dödsriket stängt men med det sena 1800-talets spiritister blev gränsen allt mer otydlig. Boken inleds med en introduktion i ämnet och avslutas med en sammanfattande diskussion. Förutom redaktörerna medverkar: Annika Berg, Johan Fredrikzon, Elisabeth Mansén, Roland Lysell, Inga Sanner och Erland Sellberg.

Viktor Englund, Anne Berg, Peter Bernhardsson *et al.* (red.), *Utbildningens fostrande funktioner: Historiska undersökningar av fostran i offentliga och enskilda utbildningsinstanser*, Utbildningshistoriska meddelanden 8 (Uppsala: Uppsala Studies of History and Education 2022). 324 s.

I tolv tematiska kapitel behandlas utbildningens fostrande funktioner genom en rad olika historiska undersökningar, från 1600-talets fostran för svenska adelsynglingar till användandet av diagram över politiska positioner i undervisningen fram till och med 2010-talet. Utgångspunkten är att fostran har varit ett genomsyrande fenomen i historien och som berört åtskilliga delar av samhället. Med hjälp av ett fostransperspektiv går det att fördjupa förståelsen för hur människans moraliska uppfattningar tagit form under olika perioder. Människor ses inte som passiva mottagare utan som aktiva aktörer vilka tolkat, förkastat, gjort motstånd, accepterat eller bejaktat den fostran de blivit föremål för. I boken uppmärksammas bland annat kristendomsundervisning, fångvård, aga och elevrörelers motstånd mot vissa former av fostran. Förutom nämnda redaktörer medverkar: Henrik Edgren, Emma Hellström, Janne Holmén, Joakim Landahl, Esbjörn Larsson, Germund Larsson, Jörgen Mattlar, Tuva Skjelbred Nodeland, Johanna Ringarp, David Sjögren, Johannes Westberg och Ola Winberg.

Tobias Karlsson & Christer Lundh (red.), *Liv i rörelse: Göteborgs befolkning och arbetsmarknad 1900–1950* (Lund: Nordic Academic Press 2022). 292 s.

I *Liv i rörelse* beskrivs rörelsemönstret hos invånarna i industristaden Göteborg mellan 1900–1950. Utifrån slumpvisa urval bland mantalskontorets register följer skribenterna göteborgare över tid: när de fick sitt första jobb, bildade familj, bytte bostad och arbete och så småningom gick i pension. Boken syftar till att ge en historisk inblick i hur det var att leva i Göteborg när det svenska folkhemmet växte fram och hur övergången från ungdom till vuxenliv såg ut för stadens invånare. I vilken utsträckning bytte de bostäder,

arbetsplatser och yrken? Hur stor var inflyttningen? Hur snabbt integrerades de inflyttade på den lokala arbetsmarknaden? Förutom redaktörerna medverkar: Malin Nilsson och Stefan Öberg.

Åsa Bharathi Larsson (red.), *Bilder av ras i svensk visuell kultur*, Konferenser 107 (Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 2022). 135 s.

I den här tvärvetenskapliga antologin behandlas hur representationer av ras etablerats, omformulerats och kritiserats i Sverige under 200 år. De bidragande forskarna har sina vetenskapliga hemvister i genusvetenskap, historia, konstvetenskap, litteraturvetenskap, medievetenskap, musei- och biblioteksvetenskap samt språkvetenskap. Här presentas allt från 1800-tals bokillustrationer, reklamaffischer och rasbiologiska fotografier från 1900-talets första hälft till tv- och finkultur samt skärmbilder från 2000-talet. Förutom redaktören medverkar: Tobias Hübinette, Johan Höglund, Ulrika Kjellman, Ina Knoblock, Moa Matthis, Joanna Rubin Dranger och Jeff Werner.

Jonas Nordin (red.), *Kodex: Boken i medeltidens Sverige* (Lund: Mediehistoriskt arkiv 2022). 604 s.

År 1483 trycktes den första boken i Sverige men bokens historia i vårt land går betydligt längre tillbaka i tiden än så. I *Kodex* ges en sammanhållen och vetenskaplig översikt över böcker och skriftkultur i medeltidens Sverige. I boken behandlas ämnen som genrer, innehåll och språk, medeltida bokfragment i Riksarkivet, material och tekniker, läs- och skrivkunnighet, paleografi, medeltida runor, bokmåleri, figurativa bilder i handskrifter, skrivare och handel med handskrifter, kalendarier, läsning och användning av böcker, diplom och kopieböcker, religiös litteratur, musikhandskrifter och musiknotation, lagböcker, kanonisk rätt, profan litteratur, vetenskapliga texter, bibliotek och boksamlingar, inkunabler med mera. Genomgången sträcker sig från handskrifter till de första trycken i vårt land. *Kodex* är den första i en inplanerad bokhistorisk serie om tre delar som sträcker sig från medeltid fram till nutid (2000). Förutom redaktören medverkar: Elin Andersson, Roger Andersson, Massmiliano Bampi, Jan Brunius, Jonas Carlquist, Claes Gejrot, Elisabet Göransson, Ingela Hedström, Erika Kihlman, Karin Lagergren, Fredrik Charpentier Ljungqvist, Janken Myrdal, Alessandro Palumbo, Anders Piltz, Eva Lindqvist Sandgren, Lena Strid, Peter Ståhl, Anders Winroth och Patrik Åström.

Kirsi Salonen, Anna-Stina Hägglund & Claes Gejrot (red.), *Scandinavia and the Vatican Archives: Papers from a Conference in Stockholm 14–15 October 2016*, KVHAA Konferenser 106 (Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 2022). 207 s.

År 2016 anordnade Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien en internationell konferens på temat "Medieval Scandinavia and Papal Administration". Syftet var att belysa och ge konkreta exempel på hur den livliga kontakten mellan de nordiska länderna och påvedömet såg ut under medeltiden. Ett annat syfte med konferensen var att uppmärksamma de "skandinaviska expeditioner" som under förra århundradet sändes ut för att leta efter relevant material i Vatikanens samlingar. Dessa forskningsresor resulterade i en massa fotografier, transkriptioner, anteckningar och excerpter. Eftersom det kan vara svårt att få information om och tillgång till källmaterialet uppmärksammas också det i antologin. Förutom redaktörerna medverkar: Peter Bruun Hansen, Markus Hedemann, Kurt Villads Jensen, Torstein Jørgensen, Andreas Meyer (†), Peter Ståhl och Jo Rune Ugulen Kristiansen.

Sjöhistorisk årsbok 2022–2023: Klart skepp! Svenska flottan i krig och fred under 500 år (Lund: Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum och Historiska media 2022). 239 s.

Sjöhistorisk årsbok 2022–2021 uppmärksammar svenska flottans roll i Sveriges historia. Det är en berättelse om havet, männen och makten, från 1500-talet fram till 2022. Bland bidragen märks artiklar om örlogsflottan 500 år, galjoner och ornament, amiralen Henrik Fleming, Gustav III:s ryska krig, flottans kvinnliga hjältar, livet ombord (mat och hälsa), drömmen om ett marinmuseum, den modige sjöofficeren Torsten Hagman, säkerhetspolitik under 1900-talet och osäkert väder, evigt hav. Bidragsgivarna är: Mats Djurberg, Thomas Engevall, Karin Fredriksson, Magnus Haglund, Jim Hansson, Patrik Höglund, Jan Jörnmark, Jan Larsén, Tonie Lewenhaupt, Erling Matz, Hans-Lennart Ohlsson, Patrik Oksanen, Claes Rainer, Ulrica Söderlind och Lars Ericson Wolke.

Pablo Wiking-Faria (red.), *Hallands historia: Gränsland genom tiderna* (Halmstad: Hallands akademi 2022). 383 s.

Boken *Hallands historia* är skriven av 36 specialister: konstvetare, historiker, idéhistoriker, kulturvetare, arkeologer, kulturgeografer, etnologer med

flera inriktningar. Syftet är att på ett populärt och lättillgängligt vis föra ut de nya kunskaperna om Halland som kommit fram under de senaste sju decennierna – förra gången ett liknande bokverk om landskapet gavs ut var på 1950-talet. Halland var länge ett gränsland mellan Sverige och Danmark, vilket också har präglat dess långa historia. Men det är en historia som hamnar lätt i skuggan i de nationella översikterna. Bokens två första kapitel ger de väsentligaste dragen i Hallands historia, med fördjupande exempel från länets olika delar. Därefter följer 31 kapitel som i kronologisk följd skildrar landskapets historia, från de första hallänningarnas ankomst för cirka 13 000 år sedan fram till 2020. I redaktionskommittén har suttit: Åsa Bengtsson, Erik Hallberg, Anders Håkansson, Jens Lerbom, Hugo Palmsköld, Lena Sommestad, Pablo Wiking-Faria och Per Wranning.

ARKIVÖVERSIKTER, KÄLLPUBLIKATIONER OCH HANDBÖCKER

Beowulf: En nordisk berättelse från 500-talet, Rudolf Wickbergs tolkning från fornengelska i bearbetning av Bo Gräslund (Stockholm: Dialogos 2022). 196 s.

Beowulf är en klassisk monsterdräpare av stora mått. Om denne forntida hjälte kan man läsa i *Beowulfkvädet*, som är en berättelse nedskriven på fornengelska i början av 700-talet, men som är av äldre nordiskt folkvandrings-tida ursprung. Den skildrar den tappra Beowulfs kamp mot tre träslevande monster, två drakliknande varelser och en klassisk eldsprutande drake, och hans kungagärningar. Denna utgåva av *Beowulf* är en bearbetning av Rudolf Wickbergs översättningar från 1889 och 1914. Professor emeritus i arkeologi Bo Gräslund har moderniserat språket i syfte att göra berättelsen "saklig rättvisa, inte poetisk".

Carsten Pape (utg.), *The Early Danish-Muscovite Treaties, 1493–1523: Texts, Contexts, Diplomacy* (Århus: Aarhus University Press 2022). 189 s.

I den här källutgåvan publiceras de fördrag som kung Hans av Danmark och storfursten Ivan III av det moskovitiska väldet ingick i slutet av 1400-talet. Utgivaren beskriver det diplomatiska arbetet, förslagen och händelserna, som föregick nedtecknandet av 1493 års fördrag mellan de båda rikena. Därefter följer förarbetena och fördragen från 1506 och 1514 och slutligen 1516 som gällde fram till 1523. Fördragen är återgivna i helhet och i textkritisk

utgåva med kommentar och översättning till engelska. Carsten Pape är pensionär och expert på rysk historia med förflutet på institutionen för slaviska språk på Köpenhamns universitet.

Svenskt biografiskt lexikon (172): Sædén-Söderberg, under redaktion av Åsa Karlsson (Stockholm: SBL 2022). 320 s.

Svenskt biografiskt lexikon (SBL) är ett personhistoriskt lexikon som började ges ut 1917 och som tar med personer som varit verksamma i Sverige, eller som verkat för Sverige utomlands. Endast avlidna personer biograferas (till och med band tio togs dock även levande personer med). Det senaste häftet, nummer 172, behandlar Sædén-Söderberg. I det rika persongalleriet återfinns svenske författaren, översättaren och professorn i egyptologi vid Uppsala universitet Torgny Säve-Söderbergh (1914–1998), centerpartistiska politikern, utrikesministern och partiledaren Karin Söder (1928–2015) och författaren Hjalmar Söderberg (1869–1941) med flera kända och mindre kända personer.

Ingrid Svensson (utg.), *Klara Johanson, Dagbok: Första delen 1912–1925 och Andra delen 1926–1948*, Handlingar del 44 och del 45 (Stockholm: Kungl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia 2022). 440 s. respektive 403 s.

”Morgonpromenad till Haga. En späd och graciös lövdunge, någon enstaka lönn eller va det kunde vara brann i höstillumination; annars var parken kall och vintermörk. Tomt och fridfullt. Viken stålgrå, kall, som vindfårad is.” Detta skriver Klara Johansons i sin dagbok för den 24 oktober 1912. Klara Johanson (1875–1948) var litteraturkritiker, essäist, översättare och introduktör av litteratur. Men hon var också en stridbar rösträttsentusiast och kvinnosaks kvinna som levde i ett öppet lesbiskt förhållande. I sina dagböcker, som nu ges ut av Kungl. Samfundet för utgivandet av handskrifter rörande Skandinaviens historia, varvar hon litterära, filosofiska och dagspolitiska kommentarer med naturbeskrivningar.